

การส่งเสริมคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน

EMPOWERMENT OF MORALITY FOR YOUNG PEOPLE IN PRESENT THAI SOCIETY

พระสมุห์ อรรถพล อนุจारी (นิสงค์)¹, นวลวรรณ พูนวสุพลฉัตร²,
ชัยชาญ ศรีหานู³

Phrasamuh Atthaphon Anuchari (Nisong)¹,
Nuarnwan Punwasuponchat², Chaichan Srihanu³

หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย¹⁻³
The Requirements for the Degree of Master of Arts (Buddhist Studies)
Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand¹⁻³

Corresponding Author E-mail: somkounprik@gmail.com

Received: 31 August 2026; Revised: 22 September 2026; Accepted: 28 September 2026

การส่งเสริมคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน

พระสมุห์ อรรถพล อนุจारी (นิสงค์), นววรรณ พูนสุพลนัตร,
ชัยชาญ ศรีหามุ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน 2) ศึกษาหลักธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน และ 3) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารทางพระพุทธศาสนา หนังสือ บทความวิจัย รายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชน ตลอดจนเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสังเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบันมี 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ การใช้สุรา บุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้าและสารเสพติด ความรุนแรงและการกลั่นแกล้ง พฤติกรรมเสี่ยงจากสื่อดิจิทัลและการพนันออนไลน์ พฤติกรรมทางเพศที่มีความเสี่ยง และการขาดวินัยและความรับผิดชอบต่อการศึกษา โดยมีความสัมพันธ์ทั้งกับปัจจัยภายในตัวเยาวชนและสภาพแวดล้อมทางครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถานศึกษา และสื่อดิจิทัล 2) หลักธรรมที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างคุณธรรมของเยาวชน ได้แก่ เบญจศีล หิริ-โอตตปปะ สติ-สัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตตตา และการเว้นอบายมุข 6 ซึ่งสามารถพัฒนาเยาวชนได้ครอบคลุมด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม และ 3) แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมควรดำเนินการอย่างเป็นองค์รวม ผ่านความร่วมมือของเยาวชน ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน สถาบันศาสนา และสังคมดิจิทัล โดยเน้นกระบวนการรู้ดี-คิดเป็น-ยับยั้งได้-เลือกเป็น-ปฏิบัติได้

องค์ความรู้จากการวิจัยสังเคราะห์เป็น 4D-5P Moral Youth Model ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ Behavioral Development, Mental Development, Cognitive Development และ Social Development และ 5 กระบวนการ ได้แก่ Perceive, Ponder, Pause, Pick และ Practice ซึ่งมุ่งเปลี่ยนการส่งเสริมคุณธรรมจากการสอนให้รู้ความดีไปสู่การพัฒนาให้เยาวชนสามารถคิด ควบคุมตนเอง ตัดสินใจ และปฏิบัติความดีได้จริงอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การส่งเสริมคุณธรรม; เยาวชน; สังคมไทย; หลักธรรม 4D-5P Moral Youth Model

EMPOWERMENT OF MORALITY FOR YOUNG PEOPLE IN PRESENT THAI SOCIETY

Phrasamuh Atthaphon Anuchari (Nisong),
Nuarnwan Punwasuponchat, Chaichan Srihanu

Abstract

This research aimed to: 1) examine undesirable behaviors among youth in contemporary Thai society; 2) investigate Buddhist principles for promoting moral development among youth in contemporary Thai society; and 3) propose guidelines for promoting moral development among youth in contemporary Thai society. This study employed documentary research. Data were collected from the Tipiṭaka, Buddhist texts, books, research articles, reports on the situation of children and youth, and documents published by relevant organizations. The data were analyzed using content analysis and descriptive synthesis.

The findings revealed that:

1) undesirable behaviors among youth in contemporary Thai society could be classified into five major areas: alcohol consumption, cigarette and e-cigarette use, and substance abuse; violence and bullying; risky behaviors associated with digital media and online gambling; risky sexual behaviors; and a lack of discipline and responsibility toward education. These behaviors were associated with both individual factors and environmental influences, including family, peer groups, educational institutions, and digital media; 2) the Buddhist principles appropriate for promoting moral development among youth comprised the Five Precepts (Pañca-sīla), moral shame and moral dread (Hiri-Ottappa), mindfulness and clear comprehension (Sati-Sampajañña), wise reflection (Yonisomanasikāra), good friendship (Kalyāṇamittatā), and abstention from the Six Causes of Ruin (Apāyamukha 6). These principles collectively support youth development across behavioral, mental, cognitive, and social dimensions; and 3) moral development among youth should be promoted through a holistic approach involving cooperation among youth, families, educational institutions, communities, religious institutions, and the digital environment. The proposed developmental process consists of five stages: knowing what is right, thinking critically, exercising self-restraint, making appropriate choices, and consistently putting moral principles into practice.

The knowledge synthesized from the study was formulated as the 4D–5P Moral Youth Model. The model consists of four developmental dimensions—Behavioral Development, Mental Development, Cognitive Development, and Social Development—and five developmental processes—Perceive, Ponder, Pause, Pick, and Practice. The model seeks to shift moral promotion from merely teaching youth to recognize what is good toward developing their capacity to think critically, exercise self-control, make responsible decisions, and consistently translate moral principles into actual conduct.

Keywords: Moral Promotion; Youth; Thai Society; Buddhist Principles; 4D–5P Moral Youth Model

บทนำ

เยาวชนเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่กำลังพัฒนาความคิด ค่านิยม บุคลิกภาพ และแบบแผนการดำเนินชีวิต การพัฒนาเยาวชนจึงมิได้มุ่งเฉพาะความรู้และทักษะทางวิชาการ หากยังครอบคลุมถึงคุณธรรม ความรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง การเคารพสิทธิของผู้อื่น และความสามารถในการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม สังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยีดิจิทัล รูปแบบการสื่อสาร ความสัมพันธ์ทางสังคม และวิถีการบริโภค ส่งผลให้เยาวชนต้องเผชิญทั้งโอกาสในการเรียนรู้และปัจจัยเสี่ยงที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่ออนไลน์กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอย่างแทบแยกออกจากกันไม่ได้ ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติจากรายงานการใช้ไอซีทีของเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2568 พบว่า เด็กและเยาวชนอายุ 6–24 ปีใช้อินเทอร์เน็ตถึงร้อยละ 98.3 และในกลุ่มอายุ 15–17 ปีมีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงร้อยละ 99.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2569) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่าโลกดิจิทัลได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญของการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์ การรับข้อมูลข่าวสาร และความบันเทิงของเยาวชน ขณะเดียวกันก็เพิ่มโอกาสในการเผชิญเนื้อหาและกิจกรรมที่มีความเสี่ยง ทั้งการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ การพนัน การล่อลวง และการใช้สื่อโดยขาดการกำกับตนเอง สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยและยูนิเซฟ ประเทศไทย (2568) รายงานว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมการสำรวจร้อยละ 55.3 เคยถูกกลั่นแกล้งหรือเยาะเย้ยทางออนไลน์ และยังพบปัญหาเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ การติดเกม และความเสี่ยงจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนได้ขยายจากพื้นที่ทางกายภาพไปสู่พื้นที่ดิจิทัลอย่างชัดเจน

นอกจากพฤติกรรมในโลกออนไลน์แล้ว เยาวชนไทยยังเผชิญความเสี่ยงด้านสุขภาพและพฤติกรรมหลายด้าน การสำรวจ Global Youth Tobacco Survey: Thailand 2022 พบว่า นักเรียนอายุ 13–15 ปี ร้อยละ 17.6 ใช้บุหรี่ไฟฟ้าในช่วง 30 วันก่อนการสำรวจ (World Health Organization [WHO], 2024) ขณะที่ Global School-based Student Health Survey: Thailand 2021 ซึ่งสำรวจนักเรียนอายุ 13–17

ปี ครอบครัวประเด็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาสูบ สารเสพติด ความรุนแรง สุขภาพจิต พฤติกรรมทางเพศ การขาดเรียน และปัจจัยคุ้มครองจากครอบครัวและกลุ่มเพื่อน พบว่าพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนมีหลายมิติและเชื่อมโยงกับบริบทการดำเนินชีวิต (WHO, 2021) สถานการณ์ดังกล่าวจึงสะท้อนว่า ปัญหาของเยาวชนมิได้เกิดขึ้นในลักษณะแยกส่วน แต่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคล อารมณ์ การตัดสินใจ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมทางสังคม อย่างไรก็ตาม การอธิบายปัญหาเหล่านี้ว่าเกิดจากการขาดคุณธรรมของเยาวชนเพียงประการเดียวย่อมไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริง เนื่องจากพฤติกรรมของเยาวชนเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและสิ่งแวดล้อม งานของ Roengrudee Patanavanich, Wichai Aekplakorn, Stanton A. Glantz และ Rasmon Kalayasiri (2021) พบว่า การใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนไทยสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเพื่อนและผู้ปกครอง การยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และการรับรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงของบุหรี่ไฟฟ้า ขณะที่ Xiaoqin Zhu, Daniel T. L. Shek และ Lu Yu (2022) พบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาคุณลักษณะของวัยรุ่น ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมคุณธรรมของเยาวชนจำเป็นต้องพัฒนาทั้งความสามารถภายในตัวบุคคลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการประพฤติดีควบคู่กัน

ในบริบทดังกล่าว หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีศักยภาพในการนำมาเป็นฐานสำหรับเสริมสร้างคุณธรรมของเยาวชน เพราะครอบคลุมทั้งการกำกับพฤติกรรม การพัฒนาจิตใจ การใช้ปัญญา และความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง เช่น เบญจศีล สามารถใช้เป็นกรอบกำกับความประพฤติและการไม่เบียดเบียน หิริ-โอตตปปะ ช่วยสร้างจิตสำนึกในการยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สติ-สัมปชัญญะ ช่วยให้รู้เท่าทันอารมณ์และการกระทำ โยนิโสมนสิการ ช่วยพัฒนาการคิดอย่างแยบคายและพิจารณาเหตุผล กัลยาณมิตตตา ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อกูล และการเว้นอบายมุข 6 ช่วยป้องกันพฤติกรรมที่นำไปสู่ความเสี่ยง หลักธรรมดังกล่าวจึงสามารถเชื่อมโยงกับปัญหาของเยาวชนร่วมสมัยได้ทั้งในชีวิตจริงและโลกดิจิทัล แนวคิดนี้สอดคล้องกับพระชนนันท วิสุทฺธิสโร (สุพรรณพงศ์), กันยาวิร์ สัทธาพงษ์ และสวัสดี อโณทัย (2568) ที่พบว่า การประยุกต์เบญจศีลสามารถใช้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนในสังคมดิจิทัล ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา ขณะที่บุญนาค สุปิยพันธุ์, ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และพระเทพพรเมธี (2564) พบว่า การพัฒนาเยาวชนในสังคมออนไลน์ควรสร้างความรู้ ความรู้เท่าทันสื่อ การมีสติในการสื่อสาร และการมีกัลยาณมิตรช่วยสะท้อนพฤติกรรม นอกจากนี้ กมลาค ภูวนาธิพงศ์ และชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ (2562) พบว่า กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมที่ประกอบด้วยการอบรม กิจกรรม และการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สามารถส่งเสริมจิตสำนึกด้านคุณธรรมของเยาวชนได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน” โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร เพื่อศึกษาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ศึกษาหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการเสริมสร้างคุณธรรม และนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัญหาพฤติกรรม-หลักธรรม-กระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ผลจากการศึกษาจะเป็นฐานสำหรับการพัฒนาเยาวชนให้มีวินัย มีสติ รู้จักคิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สามารถควบคุมตนเอง เลือกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณธรรมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน”** มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน 2) ศึกษาหลักธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน และ 3) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยดำเนินการศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา เอกสารทางวิชาการ หนังสือ งานวิจัย บทความวิชาการ ตลอดจนเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของเยาวชนไทย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเยาวชน คุณธรรมและจริยธรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนแนวทางและกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับเยาวชนในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน การดำเนินการวิจัยจึงมีลักษณะเป็นกระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยมีได้มุ่งเพียงรวบรวมหลักธรรมที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หากมุ่งอธิบายว่าหลักธรรมแต่ละประการสามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาและพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบันได้อย่างไร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนการของครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน สถาบันศาสนา และสื่อสังคมได้ในลักษณะใด

2. แหล่งข้อมูลที่สำคัญ

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยเฉพาะพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมถึงอรรถกถาและคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความประพฤติ จิตใจ ปัญญา ความรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง การคบมิตร การดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชน

2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความวิจัย และบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและ

ภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน พฤติกรรมเยาวชน คุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาคุณลักษณะเชิง จริยธรรม จิตวิทยาวัยรุ่น การขัดเกลาทางสังคม การเรียนรู้ทางสังคม ตลอดจนการประยุกต์หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในการพัฒนาเยาวชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Documentary Analysis Form) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้บันทึก จัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบ และ สังเคราะห์สาระสำคัญจากเอกสารอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งประเด็นการบันทึกข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ครอบคลุมลักษณะของ พฤติกรรม สภาพปัญหา สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา และสังคม

2) แบบบันทึกข้อมูลหลักธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชน ครอบคลุมชื่อ หลักธรรม ความหมาย องค์ประกอบ คุณค่าทางจริยธรรม และแนวทางการนำหลักธรรมไปสัมพันธ์กับการ พัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และการดำเนินชีวิตของเยาวชน

3) แบบวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม ครอบคลุมการเชื่อมโยง ระหว่างพฤติกรรมหรือสภาพปัญหาของเยาวชน หลักธรรมที่เหมาะสม กระบวนการพัฒนา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และวิธีการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน สถาบันศาสนา และสังคม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบการศึกษา ผู้วิจัยศึกษาวัตถุประสงค์และกำหนดประเด็นสำคัญใน การสืบค้นข้อมูล ประกอบด้วย พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชน สาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คุณธรรม สำหรับเยาวชน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมแก่เยาวชน

ขั้นตอนที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ รายงานสถานการณ์เด็กและ เยาวชน รวมทั้งฐานข้อมูลทางวิชาการและเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการหรือองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบและคัดเลือกเอกสาร ผู้วิจัยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของ เอกสารกับวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งตรวจสอบผู้แต่ง ปีที่เผยแพร่ แหล่งเผยแพร่ ความน่าเชื่อถือ และความ สมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำมาใช้ในการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 4 การจัดหมวดหมู่ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่

1) สภาพและพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชน 2) หลักธรรมและคุณธรรมที่สัมพันธ์กับการพัฒนา เยาวชน และ 3) กระบวนการหรือแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชน

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ผู้วิจัยเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสารหลายแหล่ง เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง ความแตกต่าง และความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์เยาวชนและการตีความหลักธรรม เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการใช้ข้อมูลเพียงแหล่งเดียว

ขั้นตอนที่ 6 การสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกับหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้พัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการสังเคราะห์เชิงเหตุผล โดยดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยจำแนกลักษณะของพฤติกรรม สาเหตุ ปัจจัยแวดล้อม และผลกระทบ รวมทั้งพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถานศึกษา ชุมชน สื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนบริบททางสังคมที่มีส่วนต่อพฤติกรรมของเยาวชน

2) การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างคุณธรรมของเยาวชน โดยวิเคราะห์ความหมาย องค์ประกอบ เป้าหมาย และคุณค่าของหลักธรรมแต่ละประการ แล้วพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมกับปัญหาหรือพฤติกรรมของเยาวชนที่ค้นพบจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อคัดเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเยาวชนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และความสัมพันธ์ทางสังคม

3) การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นำผลการศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนและผลการวิเคราะห์หลักธรรมมาสังเคราะห์ร่วมกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาหรือพฤติกรรม-หลักธรรม-กระบวนการพัฒนา เพื่อกำหนดแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน จากนั้นจัดระบบแนวทางตามระดับของการดำเนินงาน ได้แก่ ระดับบุคคลและเยาวชน ระดับครอบครัว ระดับสถานศึกษา ระดับชุมชนและสถาบันศาสนา และระดับสังคมและสื่อ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร รายงานสถานการณ์เยาวชน ข้อมูลด้านสุขภาพ พฤติกรรม และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนไทยมีลักษณะเป็น พฤติกรรมเสี่ยงหลายมิติที่เชื่อมโยงกัน สามารถจำแนกได้ 5 ด้านสำคัญ ดังตาราง

ตารางที่ 1 จำแนกพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนไทย

ด้านพฤติกรรม	ผลการวิจัยที่สำคัญ	ประเด็นที่สะท้อน
1. สุรา บุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้า และ สารเสพติด	นักเรียนอายุ 13–17 ปี ร้อยละ 28.2 ดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 14.4 ใช้ผลิตภัณฑ์ยาสูบ และร้อยละ 6.9 เคย ใช้กัญชา ขณะที่นักเรียนอายุ 13–15 ปี ร้อยละ 17.6 ใช้บุหรี่ไฟฟ้า (WHO, 2021, 2024)	เยาวชนสามารถเข้าถึงสารเสพติดและผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ได้ง่าย โดยสื่อออนไลน์และเครือข่ายสังคมมีส่วนกระตุ้นการเรียนรู้และการเข้าถึง
2. ความ ก้าวร้าว ความ รุนแรง และการ กลั่นแกล้ง	นักเรียนอายุ 13–17 ปี ร้อยละ 25.1 เคยมีส่วนร่วมใน การทะเลาะวิวาททางกาย และเยาวชนร้อยละ 55.3 ในกลุ่มสำรวจเคยถูกกลั่นแกล้งหรือเยาะเย้ยทาง ออนไลน์ (WHO, 2021; สภาเด็กและเยาวชนแห่ง ประเทศไทยและยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2568)	ความรุนแรงเกิดทั้งทางกาย วาจา และโลกออนไลน์ ครอบคลุมการคุกคาม การ ประจาน และการเผยแพร่ ข้อมูลที่สร้างความเสียหาย
3. สื่อดิจิทัล และการพนัน ออนไลน์	เด็กและเยาวชนอายุ 6–24 ปีใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 98.3 และกลุ่มอายุ 15–17 ปีสูงถึงร้อยละ 99.6 ขณะเดียวกับการพนันออนไลน์เข้าถึงได้ง่ายผ่าน โทรศัพท์มือถือ โดยมีเพื่อน โฆษณา และระบบการเงิน ที่สะดวกเป็นปัจจัยสนับสนุน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2569; ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2566)	สะท้อนปัญหาด้านการรู้เท่าทัน สื่อ การควบคุมตนเอง การ ตัดสินใจ และความสามารถใน การประเมินผลกระทบจาก พฤติกรรมออนไลน์
4. พฤติกรรม ทางเพศที่มี ความเสี่ยง	นักเรียนอายุ 13–17 ปี ร้อยละ 17.6 เคยมี เพศสัมพันธ์ ในกลุ่มดังกล่าวร้อยละ 36.2 มี เพศสัมพันธ์ครั้งแรกก่อนอายุ 14 ปี และร้อยละ 66.9 ใช้ถุงยางอนามัยครั้งสุดท้าย (WHO, 2021)	ประเด็นสำคัญคือความพร้อม ความรับผิดชอบ การป้องกัน การตั้งครรภ์และโรคติดต่อ ตลอดจนการเคารพสิทธิและ ความยินยอมของผู้อื่น
5. ขาดวินัยและ ความ รับผิดชอบต่อ การศึกษา	นักเรียนอายุ 13–17 ปี ร้อยละ 20.0 เคยขาดเรียน โดยไม่ได้รับอนุญาตอย่างน้อย 1 วันในช่วง 30 วัน ก่อนการสำรวจ (WHO, 2021)	เกี่ยวข้องกับวินัย การกำกับ ตนเอง แรงจูงใจในการเรียน ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์กับครู และ สภาพแวดล้อมทางการศึกษา

จากตาราง พบว่า พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนไทยมิได้เกิดขึ้นอย่างแยกส่วน แต่มีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน สื่อดิจิทัล และสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะการขยายตัวของสื่อออนไลน์ทำให้พฤติกรรมเสี่ยงหลายประเภทสามารถเข้าถึงและแพร่กระจายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมคุณธรรมสำหรับเยาวชนจึงควรมุ่งพัฒนาทั้ง การควบคุมตนเอง ความ

รับผิดชอบ การรู้เท่าทันสื่อ การเคารพผู้อื่น และความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ควบคู่กับการสนับสนุนจากครอบครัว สถานศึกษา และสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์พระไตรปิฎก เอกสารทางพระพุทธศาสนา และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง แล้วเชื่อมโยงกับพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า หลักธรรมที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างคุณธรรมของเยาวชนสามารถสังเคราะห์ได้ 6 หลักสำคัญ ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักธรรมเสริมสร้างคุณธรรมให้กับเยาวชน

หลักธรรม	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้กับเยาวชน	บทบาทต่อการเสริมสร้างคุณธรรม
1. เบญจศีล	เว้นจากการฆ่า ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พวดเท็จ และเสพของมีนเมา	ใช้เป็นกรอบกำกับการไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ละเมิดสิทธิ มีความรับผิดชอบทางเพศ สื่อสารอย่างซื่อสัตย์ และหลีกเลี่ยงสุรา บุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้า และสารเสพติด	เป็น กรอบพื้นฐานของการประพฤติที่รับผิดชอบต่อ
2. หิริ-โอตตปปะ	ความละอายต่อความชั่ว และความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำที่ไม่เหมาะสม	ช่วยยับยั้งการกลั่นแกล้ง การโกง การพนัน การใช้สารเสพติด และการทำร้ายผู้อื่นทั้งทางตรงและออนไลน์	เป็น จิตสำนึกทางคุณธรรมภายใน
3. สติ-สัมปชัญญะ	ความระลึกได้ รู้ตัว และรู้ชัดในสิ่งที่กำลังกระทำ	ช่วยควบคุมอารมณ์ ความโกรธ ความต้องการ การใช้สื่อออนไลน์ พฤติกรรมเสี่ยง และสร้างวินัยในการเรียน	เป็น กลไกการกำกับตนเองและควบคุมอารมณ์
4. โยนิโสมนสิการ	การคิดอย่างแยบคาย พิจารณาเหตุ ผล คุณ โทษ และทางเลือก	ช่วยให้เยาวชนวิเคราะห์ข้อมูล โฆษณา ข่าวสาร การพนัน บุหรี่ ไฟฟ้า และผลกระทบก่อนโพสต์ หรือแชร์ข้อมูล	เป็น กลไกทางปัญญาในการตัดสินใจเชิงคุณธรรม

หลักธรรม	สาระสำคัญ	การประยุกต์ใช้กับเยาวชน	บทบาทต่อการเสริมสร้างคุณธรรม
5. กัลยาณมิตตตา	การมีบุคคลและสภาพแวดล้อมที่ชักนำไปสู่ความดี	ครอบคลุมเพื่อน พ่อแม่ ครู บุคคลต้นแบบ ชุมชน และเครือข่ายสังคมที่ให้คำปรึกษาและเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม	เป็น ระบบสนับสนุนทางสังคมด้านคุณธรรม
6. การเว้นอบายมุข 6	เว้นจากของมีนเมา เทียวกลางคืน หมกมุ่นในมหรสพ การพนัน คบคนชั่ว และเกียจคร้าน	เชื่อมโยงโดยตรงกับการป้องกันสุรา สารเสพติด การพนันออนไลน์ กลุ่มเพื่อนเสี่ยง การเสพสื่อเกินควร และการละเลยหน้าที่	เป็น หลักป้องกันปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่ความเสี่ยง

จากตาราง พบว่า หลักธรรมทั้ง 6 ประการมีบทบาทเกื้อหนุนกันเป็นระบบ โดย เบญจศีล ทำหน้าที่กำกับพฤติกรรม หิริ-โอตตปปะ สร้างจิตสำนึกภายใน สติ-สัมปชัญญะ ช่วยกำกับตนเอง โยนิโสมนสิการ พัฒนาการคิดและการตัดสินใจ กัลยาณมิตตตา สร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อกูล และ การเว้นอบายมุข 6 ช่วยป้องกันปัจจัยเสี่ยง เมื่อนำมาใช้ร่วมกันจึงสามารถพัฒนาเยาวชนได้ครอบคลุมทั้ง พฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม และสอดคล้องกับปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบันอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยนำผลการศึกษาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และหลักธรรมที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกัน พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมสำหรับเยาวชนควรดำเนินการอย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุมทั้ง พฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม พร้อมทั้งมีกระบวนการที่ทำให้เยาวชนสามารถนำคุณธรรมไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างต่อเนื่อง โดยสามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางสำคัญ 4 ด้านดังนี้

1. การพัฒนาด้านพฤติกรรม การพัฒนาด้านพฤติกรรมมุ่งสร้างกรอบในการประพฤติตนอย่างเหมาะสม โดยใช้ เบญจศีล และ การเว้นอบายมุข 6 เป็นฐาน เพื่อให้เยาวชนมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การไม่เบียดเบียน และสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การใช้ความรุนแรง สุรา บุหรี่ไฟฟ้า สารเสพติด การพนันออนไลน์ และการละเลยหน้าที่ แนวทางการพัฒนาควรทำให้เยาวชนเข้าใจผลของการกระทำมากกว่าการใช้ข้อห้ามหรือการลงโทษเพียงอย่างเดียว โดยเชื่อมหลักธรรมกับสถานการณ์จริง เช่น การไม่เบียดเบียนกับการไม่กลั่นแกล้ง การไม่กล่าวเท็จกับการรับผิดชอบต่อข้อมูลที่เผยแพร่ และการเว้นของมีนเมากับการรักษาความสามารถในการควบคุมตนเอง

2. การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านจิตใจใช้ หิริ-โอตตปปะ และ สติ-สัมปชัญญะ เพื่อสร้างจิตสำนึกและความสามารถในการกำกับตนเองจากภายใน เยาวชนควรได้รับการฝึกให้รู้เท่าทันอารมณ์ ความต้องการ และแรงกระตุ้น ก่อนแสดงพฤติกรรมหรือการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ แนวทางสำคัญ ได้แก่

การฝึกคิดก่อนตอบโต้เมื่อเกิดความโกรธ การหยุดก่อนโพสต์หรือแชร์ข้อมูล การทบทวนผลของการตัดสินใจ และการฝึกปฏิเสธสิ่งชักจูงที่นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง การพัฒนาด้านนี้จึงมีเป้าหมายให้เยาวชนสามารถ ยับยั้งจิตใจและควบคุมตนเองได้ แม้ไม่มีบุคคลอื่นกำกับ

3. การพัฒนาด้านปัญญาการพัฒนาด้านปัญญาใช้ โยนิโสมนสิการ เป็นหลักในการฝึกให้เยาวชน คิด วิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาสาเหตุ ผลกระทบ ทางเลือก และผลที่จะเกิดขึ้นก่อนลงมือกระทำ แนวทางดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมดิจิทัล เพราะเยาวชนต้องเผชิญข้อมูล ข่าวสาร โฆษณา และสิ่งจูงใจจำนวนมาก การพัฒนาปัญญาจึงควรฝึกให้เยาวชนตั้งคำถาม ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้เท่าทันกลไกการชักจูง และสามารถประเมินผลดีผลเสียของทางเลือกได้ด้วยตนเอง เป้าหมายของมิตินี้ คือ ทำให้เยาวชน คิดเป็น แยกแยะเป็น และตัดสินใจเป็น ก่อนแสดงพฤติกรรม

4. การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านสังคมใช้ ภัลยาณมิตตตา เป็นฐานในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการประพฤติดี โดยครอบคลุมครอบครัว กลุ่มเพื่อน ครู สถานศึกษา ชุมชน สถาบันศาสนา และสื่อดิจิทัล ครอบครัวควรเป็นพื้นที่รับฟัง ให้คำปรึกษา และเป็นแบบอย่างที่ดี สถานศึกษาควรบูรณาการคุณธรรมกับกิจกรรมการเรียนรู้และระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ชุมชนและสถาบันศาสนาควรเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์และจิตอาสา ส่วนสื่อดิจิทัลควรส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่ปลอดภัย การพัฒนาด้านสังคมจึงมีเป้าหมายให้เยาวชนสามารถ เลือกคบคน เลือกกิจกรรม และเลือกสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิต

5. กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรม 5 ชั้น จากแนวทางทั้ง 4 ด้าน สามารถสังเคราะห์เป็น กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชน 5 ชั้น ได้แก่ 1) รู้ดี ให้เยาวชนเข้าใจความหมาย คุณค่า และผลของพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม 2) คิดเป็น ฝึกให้พิจารณาสาเหตุ ผลกระทบ และทางเลือกอย่างมีเหตุผล 3) ยับยั้งได้ ฝึกสติและการควบคุมอารมณ์ก่อนตอบสนองต่อสิ่งเร้า 4) เลือกเป็น ให้สามารถเลือกบุคคล กิจกรรม สื่อ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 5) ปฏิบัติได้ เปิดโอกาสให้นำคุณธรรมไปใช้จริงอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบันมีลักษณะเป็นพฤติกรรมเสี่ยงหลายมิติ ประกอบด้วย การใช้สุรา บุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้าและสารเสพติด ความรุนแรงและการกลั่นแกล้ง พฤติกรรมเสี่ยงจากสื่อดิจิทัลและการพนันออนไลน์ พฤติกรรมทางเพศที่มีความเสี่ยง และการขาดวินัยและความรับผิดชอบต่อการศึกษา โดยพฤติกรรมเหล่านี้มิได้เกิดจากตัวเยาวชนเพียงลำพัง แต่สัมพันธ์กับครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถานศึกษา สื่อ และสภาพแวดล้อมทางสังคม

ด้านการใช้สารเสพติด ผลการวิจัยสอดคล้องกับ เจตน์สุฤษฎี สังขพันธ์ และคณะ (2563) ซึ่งพบว่า เพศ การอยู่อาศัย ปัจจัยด้านความรู้ และกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของเยาวชน โดยสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมเสี่ยงได้ร้อยละ 59.90 นอกจากนี้ Roengrudee Patanavanich et al. (2021)

พบว่า การใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนไทยสัมพันธ์กับการใช้บุหรี่ของตนเอง การใช้บุหรี่ไฟฟ้าของผู้ปกครองและเพื่อน การยอมรับของกลุ่มเพื่อน และการไม่ตระหนักถึงความเสี่ยงของบุหรี่ไฟฟ้า แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน แบบอย่างจากบุคคลใกล้ชิด และการรับรู้ความเสี่ยงเป็นปัจจัยสำคัญ จึงควรพัฒนาความสามารถในการปฏิเสธแรงชักจูงและการควบคุมตนเองควบคู่กับการให้ความรู้

ด้านความรุนแรงและการกลั่นแกล้ง ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สาลินี อารังเลาหะพันธุ์ และคณะ (2565) ซึ่งพบว่า การกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์สัมพันธ์กับเพศ อายุ การใช้อินเทอร์เน็ต ปัจจัยทางจิตวิทยา และผู้ปกครอง อีกทั้งส่งผลกระทบต่อทั้งด้านจิตใจ สังคม และการเรียน สะท้อนว่าความรุนแรงของเยาวชนในปัจจุบันได้ขยายจากพื้นที่ทางกายภาพเข้าสู่พื้นที่ดิจิทัล การส่งเสริมคุณธรรมจึงควรครอบคลุมการควบคุมอารมณ์ ความเห็นอกเห็นใจ การเคารพผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อการสื่อสารออนไลน์ด้วย

ด้านสื่อดิจิทัลและการพนันออนไลน์ สอดคล้องกับ วันจักร น้อยจันทร์ และอุนิษา เลิศโตมรสกุล (2568) ซึ่งพบว่า ความสะดวกในการเข้าถึงผ่านสมาร์ทโฟน การโฆษณา การเห็นผู้อื่นได้รับรางวัล แรงกดดันทางสังคม และการควบคุมตนเองที่ไม่เพียงพอเป็นปัจจัยสำคัญของการเล่นพนันออนไลน์ และส่งผลต่อการศึกษา สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ และการเงิน ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมในยุคดิจิทัลต้องพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การคิดถึงผลที่จะตามมา และความสามารถในการชะลอการตัดสินใจก่อนตอบสนองต่อสิ่งเร้า

ด้านพฤติกรรมทางเพศ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ รวมพร คงกำเนิด และคณะ (2565) ซึ่งพบว่า อายุ ระดับการศึกษา การอยู่อาศัยกับบิดามารดา ประสบการณ์ทางเพศ และการรับรู้ความเสี่ยงสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการปกป้องสุขภาพทางเพศของเยาวชนได้ ประเด็นนี้จึงควรพิจารณาในมิติของความรับผิดชอบต่อ การเคารพสิทธิและความยินยอม การรู้จักป้องกัน และการตัดสินใจอย่างมีข้อมูล มากกว่าการตีตราพฤติกรรมทางเพศของเยาวชนเพียงด้านเดียว

ส่วนการขาดวินัยและความรับผิดชอบต่อการศึกษา สอดคล้องกับ นิรุธ มะโนมัย และคณะ (2563) ซึ่งพบว่า ผลการเรียน เจตคติต่อการเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง และความสัมพันธ์กับเพื่อนมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหนีเรียน โดยผลการเรียน เจตคติต่อการเรียน และความสัมพันธ์กับครูสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมดังกล่าวได้ร้อยละ 28.1 แสดงว่า วินัย มิได้เกิดจากการบังคับใช้กฎเพียงอย่างเดียว แต่สัมพันธ์กับแรงจูงใจ ความสัมพันธ์ และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ด้วย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการเสริมสร้างคุณธรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน ประกอบด้วย เบญจศีล หิริ-โอตตปปะ สติ-สัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตตตา และการเว้นอบายมุข 6 โดยหลักธรรมแต่ละชุดมีบทบาทแตกต่างกันและสามารถเชื่อมโยงเป็นระบบการพัฒนาคุณธรรมที่ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม กล่าวคือ เบญจศีลและการเว้นอบายมุข 6 ช่วยกำหนดกรอบความประพฤติ หิริ-โอตตปปะและสติ-สัมปชัญญะช่วยสร้างการกำกับตนเองจากภายใน โยนิโสมนสิการพัฒนาการคิดและตัดสินใจ ส่วนกัลยาณมิตตตาช่วยสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อกูลต่อการประพฤติดี

ข้อค้นพบเกี่ยวกับ เบญจศีล สอดคล้องกับพระชนนันท วิสุทฺธสโร (สุพรรณพงศ์), กันยาวิร์ สัทธา พงษ์ และสวัสดิ์ โอนพัย (2568) ซึ่งพบว่า การประยุกต์เบญจศีลสามารถใช้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ เยาวชนในสังคมดิจิทัล ทั้งด้านการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่าง เหมาะสม ขณะที่พระอธิการเกียรติศักดิ์ กตทีโป, วรกฤต เกื่อนช้าง และปฐิธรรม สำเนียง (2565) พบว่า การ พัฒนาเบญจศีลและเบญจธรรมในสถานศึกษาควรดำเนินควบคู่กับการสร้างแบบอย่าง การอบรม และการ นำไปปฏิบัติจริง แสดงให้เห็นว่า ศีลจะมีประสิทธิผลต่อการพัฒนาเยาวชนเมื่อเปลี่ยนจากข้อห้ามเชิงนามธรรม ไปสู่กรอบการตัดสินใจและการดำเนินชีวิต

สำหรับ หิริ-โอตตปัปะและสติ-สัมปชัญญะ ผลการวิจัยสะท้อนความสำคัญของการสร้างกลไก ควบคุมจากภายใน ซึ่งสอดคล้องกับณัฐ จันทรหนูหงษ์ (2562) ที่พบว่า การปลูกฝังหิริ-โอตตปัปะช่วยสร้าง ภูมิคุ้มกันต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กและเยาวชน โดยทำให้เกิดความละเอียดอ่อนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและ ตระหนักถึงผลของการกระทำ นอกจากนี้ บุญณดา สุปิยพันธุ์, ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ และพระเทพพรเมธี (2564) พบว่า การพัฒนาเยาวชนให้ใช้สื่อออนไลน์อย่างสันติจำเป็นต้องฝึกให้เป็นผู้รับและผู้ใช้อย่างมีสติ รู้เท่าทันข้อมูล และควบคุมการสื่อสารของตนเอง ข้อค้นพบดังกล่าวยืนยันว่า การมีความรู้ว่าจะไรถูกหรือผิด ยังไม่เพียงพอ หากเยาวชนขาดสติและความสามารถในการยับยั้งตนเองก่อนลงมือกระทำ

ด้านโยนิโสมนสิการและกัลยาณมิตตตา ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมทั้งสองทำหน้าที่สนับสนุนกัน โดยโยนิโสมนสิการช่วยให้เยาวชนพิจารณาเหตุและผล แยกแยะคุณและโทษ และตัดสินใจอย่างรอบคอบ ขณะที่กัลยาณมิตตตาสรางบুদ্ধและสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการตัดสินใจที่เหมาะสม สอดคล้องกับสุรเชษฐ์ ชังนิมิตร, ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย และสุพัทธ แสนแจ่มใส (2565) ซึ่งพบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการ รับรู้การมีกัลยาณมิตร โดยเฉพาะครูและเพื่อน สามารถร่วมทำนุบำรุงให้ผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้น ได้ แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาคุณธรรมของเยาวชนต้องอาศัยทั้งกระบวนการคิดภายในและความสัมพันธ์กับ บุคคลรอบตัว

ส่วนการเว้นอบายมุข 6 มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน เช่น สุรา สารเสพติด การพนัน กลุ่มเพื่อนเสี่ยง และการละเลยหน้าที่ สอดคล้องกับพระครูวิบูลวรานุกิจ (ประทีป พันธุ์กัญ) และ พระมหาวิโรจน์ ธาระพุม (2567) ซึ่งพบว่า การป้องกันปัญหาเสพติดควรประยุกต์หลักอบายมุข เบญจศีล-เบญจธรรม และการควบคุมควบคู่กับการสร้างกิจกรรมและสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและชุมชนที่ เหมาะสม จึงสะท้อนว่า การเว้นอบายมุขไม่ควรใช้ในลักษณะการห้ามเพียงอย่างเดียว แต่ควรพัฒนาให้เยาวชน เข้าใจเหตุและผล พร้อมสร้างทางเลือกเชิงบวกทดแทนพฤติกรรมเสี่ยง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมสำหรับเยาวชนใน สังคมไทยปัจจุบันควรดำเนินการอย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุม 4 มิติ ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ ด้าน ปัญญา และด้านสังคม และขับเคลื่อนผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ รู้ดี-คิดเป็น-ยับยั้งได้-เลือกเป็น-ปฏิบัติได้ โดยอาศัยความร่วมมือจากเยาวชน ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน สถาบันศาสนา และสภาพแวดล้อมดิจิทัล แนวทางดังกล่าวสะท้อนว่า การพัฒนาคุณธรรมมิใช่เพียงการสอนให้เยาวชนรู้ว่าอะไรดีหรือไม่ดี แต่ต้องพัฒนา ให้สามารถนำความรู้ไปใช้ควบคุมตนเอง ตัดสินใจ และปฏิบัติได้จริง

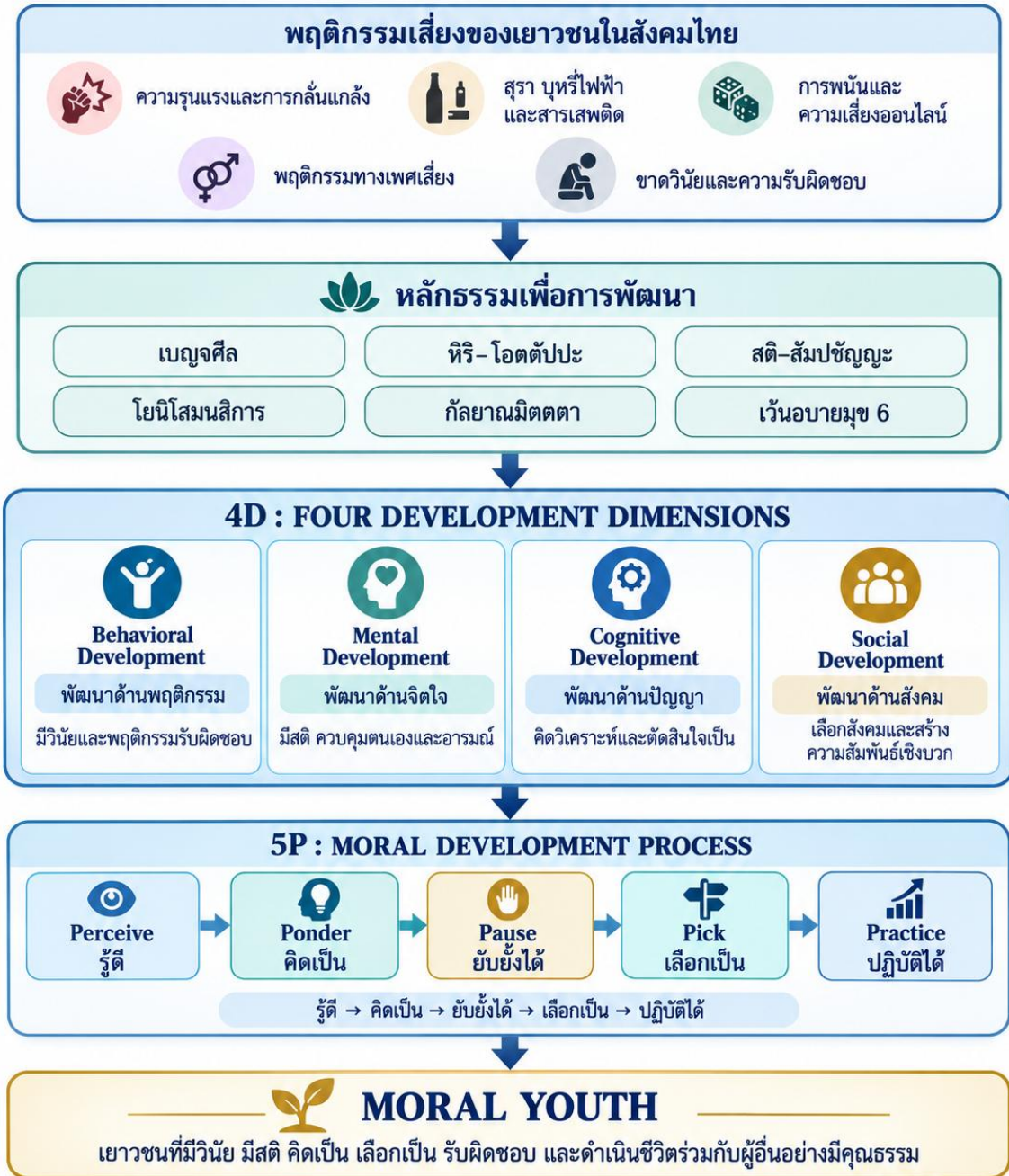
ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับกมลลาศ ภูวนาธิพงศ์ และชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ (2563) ซึ่งพบว่า การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมของเยาวชนควรดำเนินการผ่านกระบวนการฝึกอบรม การทำกิจกรรม และการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มิใช่การถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว โดยเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีจิตสำนึกด้านคุณธรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ สุเมธ สุจริยวงศ์, สุรัตน์ ไชยชมพู และสมพงษ์ ปั่นหุ่น (2562) พบว่า การพัฒนาคุณธรรมผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงสามารถเสริมสร้างความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี และความมีน้ำใจได้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ Brown et al. (2023) ซึ่งวิเคราะห์ห่อภิมานโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะจำนวน 214 การศึกษา และพบว่า โปรแกรม character education โดยรวมส่งผลเชิงบวกต่อผู้เรียน แต่ประสิทธิผลขึ้นอยู่กับรูปแบบและบริบทของการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาคุณธรรมจำเป็นต้องมีทั้งโครงสร้าง กระบวนการ และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน ขณะเดียวกัน Taylor et al. (2017) พบว่า โปรแกรมพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ช่วยส่งเสริมการกำกับตนเอง การตัดสินใจ และพฤติกรรมทางสังคมในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับชั้นยั้งได้และเลือกเป็นของการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ การพัฒนาคุณธรรมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายสถาบัน มิใช่มุ่งที่ตัวเยาวชนเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ Zhu et al. (2022) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะของวัยรุ่น ข้อค้นพบดังกล่าวสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ที่เสนอให้ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน สถาบันศาสนา และสื่อดิจิทัลเป็นกลไกร่วมในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการประพฤติดี

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชน หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการเสริมสร้างคุณธรรม และแนวทางการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยเป็น 4D-5P Moral Youth Model หรือ รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมเยาวชน 4 มิติ 5 กระบวนการ โดยมีแนวคิดพื้นฐานว่า การพัฒนาคุณธรรมของเยาวชนจะเกิดผลอย่างยั่งยืนเมื่อมีการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม พร้อมกับมีกระบวนการเรียนรู้ที่นำเยาวชนจากการรู้ความดีไปสู่การ ประพฤติดีได้ด้วยตนเอง ดังภาพต่อไปนี้

4D-5P Moral Youth Model

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมเยาวชน 4 มิติ 5 กระบวนการ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 4D-5P Moral Youth Model

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย และออกแบบภาพด้วย ChatGPT (OpenAI), 2026.

สรุปและข้อเสนอแนะ

พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบันมีหลายมิติ ทั้งการใช้สุรา บุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้าและสารเสพติด ความรุนแรงและการกลั่นแกล้ง พฤติกรรมเสี่ยงจากสื่อดิจิทัลและการพนันออนไลน์

พฤติกรรมทางเพศที่มีความเสี่ยง ตลอดจนการขาดวินัยและความรับผิดชอบต่อการศึกษา โดยพฤติกรรมเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทั้งกับปัจจัยภายในตัวเยาวชนและสภาพแวดล้อม เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถานศึกษา และสื่อดิจิทัล หลักธรรมที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างคุณธรรมของเยาวชน ได้แก่ เบญจศีล หิริ-โอตตปปะ สติ-สัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตตตา และการเว้นอบายมุข 6 ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเยาวชนได้ครอบคลุม 4 มิติ คือ ด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม และสังเคราะห์เป็นกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ รู้ดี-คิดเป็น-ยับยั้งได้-เลือกเป็น-ปฏิบัติได้ หรือ 4D-5P Moral Youth Model เพื่อให้เยาวชนสามารถนำคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) หน่วยงานด้านการศึกษา เด็กและเยาวชน ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมคุณธรรมที่ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะกิจกรรมอบรมคุณธรรมเป็นครั้งคราว
- 2) ควรบูรณาการการพัฒนาคุณธรรมเข้ากับหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย โดยให้ความสำคัญกับทักษะการควบคุมตนเอง การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ
- 3) ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน สถาบันศาสนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ลดปัจจัยเสี่ยงและเอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมของเยาวชน
- 4) ควรกำหนดมาตรการและระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนในสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะการพนันออนไลน์ บุหรี่ไฟฟ้า การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ และเนื้อหาที่ชักนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงควบคู่กับการพัฒนาทักษะรู้เท่าทันสื่อ

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) สถานศึกษาสามารถนำ 4D-5P Moral Youth Model ไปใช้เป็นกรอบในการออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม โดยพัฒนาเยาวชน 4 มิติ คือ พฤติกรรม จิตใจ ปัญญา และสังคม ผ่านกระบวนการ รู้ดี-คิดเป็น-ยับยั้งได้-เลือกเป็น-ปฏิบัติได้
- 2) ครูและผู้จัดการกิจกรรมควรนำหลักเบญจศีล หิริ-โอตตปปะ สติ-สัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตตตา และการเว้นอบายมุข 6 มาประยุกต์กับสถานการณ์จริงของเยาวชน เช่น การใช้สื่อ ความรุนแรง การพนัน สารเสพติด และความรับผิดชอบต่อการเรียน
- 3) ครอบครัวและชุมชนควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก การรับฟัง การให้คำปรึกษา และการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ช่วยให้เยาวชนมีพื้นที่ฝึกปฏิบัติคุณธรรมในชีวิตจริง
- 4) สถาบันศาสนาและหน่วยงานพัฒนาเยาวชนควรออกแบบกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติ เช่น จิตอาสา การฝึกสติ การสะท้อนตนเอง และการเรียนรู้จากกรณีศึกษา มากกว่าการบรรยายหลักธรรมเพียงอย่างเดียว

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรนำ 4D-5P Moral Youth Model ไปพัฒนาเป็นโปรแกรมหรือชุดกิจกรรม และทดลองใช้กับเยาวชนในบริบทจริง เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบเชิงประจักษ์
- 2) ควรพัฒนาเครื่องมือวัดที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของ 4D และ 5P เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม การกำกับตนเอง การคิดตัดสินใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมของเยาวชน
- 3) ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมในกลุ่มเยาวชนที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น เยาวชนในเขตเมือง ชนบท กลุ่มอาชีวศึกษา หรือกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมของรูปแบบ
- 4) ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสานหรือการวิจัยเชิงทดลองในการศึกษาครั้งต่อไป เพื่อให้ได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับประสิทธิผลและข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประสบการณ์ของเยาวชน ครอบครัว ครู และผู้เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กมลาคู ภูวนาธิพจน์, & ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2562). การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมตามหลักพุทธจิตวิทยาสำหรับเยาวชน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 15(ฉบับเพิ่มเติม), 75-88.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JGSR/article/view/222489>
- เจตน์สฤษดิ์ สังขพันธ์, เก็ดถวา บุญปรากฏ, ชิดชนก เชิงขาว, อภิรักษ์ จันทวงศ์, & ปกรณ์ ลิมโยธิน. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของเยาวชนไทยในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 31(3), 88-103.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsu/article/view/231268>
- ณัฐ จันทร์หนูหงษ์. (2562). แนวทางการปลูกฝังฮีโรตตปเปะเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร. *มนุษยสังคมสาร*, 17(3), 215-234. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/article/view/220137>
- นิรุฒ มะโนมัย, เสาวมาศ คุณล้าน, เกื่อนนาดี, จิราวรรณ แทนวัฒนกุล, & วิลาวรรณ พันธุ์ฤกษ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมหนีเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 43(4), 12-22.
<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/nah/article/view/215604>
- บุญณดา สุปิยพันธุ์, ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์, & พระเทพพรเมธี. (2564). กระบวนการพัฒนาเยาวชนสร้างสื่อสันติสุขในสังคมออนไลน์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(1), 304-318.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/240824>
- พระครูวิบูลวรานุกิจ (ประทีป พันธุ์กัญ), & พระมหาวิโรจน์ ธาระพุฒ. (2567). การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร.

- วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(5), 1223–1240. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/273269>
- พระณัณท์ วิสุทธีโล (สุพรรณพงศ์), กันยาวิร์ สัทธาพงษ์, & สวัสดิ์ อโณทัย. (2568). การประยุกต์ใช้พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนในสังคมดิจิทัล. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี*, 7(1), 69–82.
<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JOB2025/article/view/3443>
- พระอธิการเกียรติศักดิ์ กตทีโป, วรกฤต เกื่อนช้าง, & ปฎิธรรม สำเนียง. (2565). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาเบญจศีล เจริญธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(5), 1–12.
<https://doi.org/10.14456/jra.2022.105>
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รวมพร คงกำเนิด, กุละวี วิวัฒน์ชีวิน, ศิริอร สินธุ, ทัดขวัญ มธุรชน, สายฝน เอกวรารังกูร, & ปิยะนันท์ ลิ้มเรืองรอง. (2565). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการปกป้องสุขภาพทางเพศของเยาวชนไทย. *วารสารวิจัยการพยาบาลและสุขภาพ*, 23(3), 1–15.
<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/bcnpy/article/view/258308>
- วันจักร น้อยจันทร์, & อุณา เลิศโตมรสกุล. (2568). การเล่นเกมพนันออนไลน์ในเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 25(1), 15–30.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas/article/view/275893>
- ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2566). *พฤติกรรมการเล่นเกมพนันออนไลน์ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ 2566*.
https://www.gamblingstudy-th.org/document_research/235/4/4/national-survey-on-online-gambling-in-youth-2566/
- สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย. (2568). *คู่มือความปลอดภัยบนโลกออนไลน์สำหรับเด็กและเยาวชน 2568*. ยูนิเซฟ ประเทศไทย.
<https://www.unicef.org/thailand/th/reports/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2569). *การใช้ไอซีทีของเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2568*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2026/20260731120237_60941.pdf
- สาลินี อารังเลาหะพันธุ์, อัญมณี กุมมาระกะ, ภัทรี ไตรสถิตย์, ฤทัยชนก กาศเกษม, เบญจลักษณ์ มณีทอน, ณัฏพร มโนใจ, จิรยุทธ ไชยจารุณิช, ศศิกันต์ ลิ้มปิติ, & พิมพ์วิรัช ศรีคำมูล. (2565). การกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์และการรับมืออย่างเหมาะสมในกลุ่มเยาวชน. *วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์*, 1(3), 47–69.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tmfjournal/article/view/255133>

- สุเมธ สุจริยวงศ์, สุรัตน์ ไชยชมพู, & สมพงษ์ ปั่นหุ่น. (2562). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยใช้กระบวนการลูกเสือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 15(3), 77–86.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JGSR/article/view/192799>
- สุรเชษฐ์ ชังนิมิตร, ภิญาพันธ์ เพี้ยซ้าย, & สุพัทธ แสนแจ่มใส. (2565). การคิดแบบโยนิโสมนสิการและการรับรู้การมีกัลยาณมิตรที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(6), R85–R97.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/256828>
- Patanavanich, R., Aekplakorn, W., Glantz, S. A., & Kalayasiri, R. (2021). Use of e-cigarettes and associated factors among youth in Thailand. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 22(7), 2199–2207. <https://doi.org/10.31557/APJCP.2021.22.7.2199>
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34319044/>
- Taylor, R. D., Oberle, E., Durlak, J. A., & Weissberg, R. P. (2017). Promoting positive youth development through school-based social and emotional learning interventions: A meta-analysis of follow-up effects. *Child Development*, 88(4), 1156–1171.
<https://doi.org/10.1111/cdev.12864>
- World Health Organization. (2024). *Global Youth Tobacco Survey: Thailand 2022 fact sheet*.
https://cdn.who.int/media/docs/default-source/ncds/ncd-surveillance/data-reporting/thailand/thailand_gyts_-2022_fs_508.pdf
- Zhu, X., Shek, D. T. L., & Yu, L. (2022). Parental and school influences on character attributes among Chinese adolescents. *Frontiers in Pediatrics*, 10, Article 817471.
<https://doi.org/10.3389/fped.2022.817471>